Aan Stuurgroep de Nieuwe Meervaart e.o.
Van Projectgroep de Nieuwe Meervaart e.o.
Btrft Tussenstand participatieproces 'Naar het ambitiedocument de Nieuwe Meervaart e.o.'
Datum 24 januari 2021

Gevraagd besluit

a. *Kennis nemen van deze tussenrapportage*
b. *Uitspraak doen over voorgestelde aanpassing van de locatiescope voor de Nieuwe Meervaart e.o., waarbij wordt voorgesteld:*
   - *Huidige locatie nieuwbouw is geen optie voor verbouwing/sloop-nieuwbouw*
   - *Locaties buiten het Osdorpplein zijn geen optie*
   - *Nieuwbouw op de zuidoever alleen op de oever of aanzienlijk minder dan de huidige voorkeurslocatie in het water*
   - *Voorkeur voor locatie hoek Lelylaan/Meer en Vaart (zoveel als mogelijk op oever)*
c. *Deze voortschrijdende inzichten delen en toetsen tijdens de afsluitende bijeenkomst in het kader van het participatieproces op 22 februari*
d. *In het ambitiedocument uitgaan van de aangepaste locatiescope.*

1. Besluit gemeenteraad

Op 2 juli 2020 heeft de gemeenteraad van Amsterdam ingestemd met een voorkeurslocatie voor de Nieuwe Meervaart aan de zuidwestoever in de Sloterplas. Als voorwaarde voor de verdere uitwerking van deze locatie is het belang benadrukt van een integrale benadering van nieuwbouw, openbare ruimte en de aansluiting tussen oever en Sloterplas, met behoud van zoveel mogelijk groen. Tevens is bij moties 822 en 823 (Van Renssen) opgeroepen tot een actief participatieproces, waarbij de uitkomst zwaarwegend betrokken moet worden in de verdere bestuurlijke besluitvorming over de gebiedsontwikkeling (investeringsbesluit fase 2 Centrum Nieuw-West) en de Nieuwe Meervaart.

2. Participatie

Vanaf medio oktober 2020 loopt dit participatieproces (zie: *fact sheet participatie de Nieuwe Meervaart*). Gestart is met een huis-aan-huis verspreide informatiekrant en een enquête. Vervolgens heeft op 12 november 2020 een brede onlinebijeenkomst plaats gevonden over de resultaten van deze enquête en het vervolgproces.

Fact sheet participatie

(nog opstellen)

Inmiddels lopen de themabijeenkomsten, waarvan de eerste ging over de centrumontwikkeling en locatieafweging en de overige vijf telkens een specifiek onderwerp belichten (Voor wie is Osdorpplein, Meervaart en Osdorp; Landschap, water en ecologie; De ideale Meervaart; Cultuurhistorie en cultuur; Bereikbaarheid. De themabijeenkomsten geven informatie over specifieke onderwerpen, om vervolgens in kleinere groepen verder in gesprek te gaan. Waar mogelijk wordt ook een verbinding gezocht met aanpalende initiatieven, zoals het werkboek dat stichting de Meervaart voorbereidt, de samenwerking tussen gemeente en Waternet voor een integrale kwaliteitsverbetering van de

Sloterplas (landschap, water en ecologie) en het verzoek van Erfgoedvereniging Heemschut tot bescherming van de volledige Sloterplas en zijn oevers tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht.

Parallel aan deze zes themabijeenkomsten vindt hetzelfde gesprek plaats via een Opp App en maken twee journalisten uit Nieuw-West films over de persoonlijke ervaringen op en rond het Osdorpplein.

Aandacht voor de gesprekken via de themabijeenkomsten en de Opp App wordt gevraagd via huis-aan-huis brieven, uitnodigingen per mail, een intensieve sociale media campagne, het benaderen van netwerken in Nieuw-West en nieuwsberichten. De uitkomsten van de gesprekken zijn te volgen via de projectwebsite www.amsterdam.nl/osdorpplein.

3. Algemene observaties

Het participatieproces over het ambitiedocument voor de Nieuwe Meervaart e.o. loopt richting afronding. Er zijn nog twee themabijeenkomsten en een afrondende bijeenkomst te gaan (op 1, 8 en 22 februari 2021). Op basis van de enquête en vier themabijeenkomsten delen wij drie algemene observaties:

a. Breed maatschappelijk draagvlak voor de Meervaart

In de jaren '70 stelde toenmalig cultuurminister Marga Klompé een deel van de opbrengsten van de verkoop van aandelen Koninklijke Hoogovens en Staalfabrieken (tegenwoordig Tata Steel) ter beschikking aan culturele initiatieven op vier plekken in Nederland, waaronder de Westelijke Tuinsteden. Via een referendum werd de samenleving gevraagd waaraan het budget van zes miljoen gulden besteed moest worden. Voor de Westelijke Tuinsteden waren er twee opties: een overdekte ijsbaan of een cultuurcentrum. De opkomst was groter dan bij een gemiddelde gemeenteraadsverkiezing en de uitkomst meer dan duidelijk. Een overgrote meerderheid koos voor het cultuurcentrum (theaterzaal, bibliotheek, kunstuitleen), dat in 1977 zijn deuren opende en, aanvankelijk draaide dankzij de inzet van veel vrijwilligers.

Inmiddels is de Meervaart geprofessionaliseerd, verbouwd in 1999 en heeft het een sterke en onderscheidende positie in Nieuw-West, Amsterdam en de regio verworven. De maatschappelijke ondersteuning voor de Meervaart is, blijkens de enquête, de themabijeenkomsten en de reacties via de Opp App, onverminderd groot. Ook is er begrip voor dat de Meervaart mee wil blijven groeien met het Osdorpplein, Nieuw-West en Amsterdam. De programmatische ideeën die de Meervaart hiervoor heeft, sluiten in belangrijke mate aan bij de behoeften en wensen vanuit de samenleving.

b. Verdeeld beeld over voorkeurslocatie

Van 16 oktober tot en met 9 november 2020 is door de gemeente Amsterdam onderzoek gedaan naar de meningen en ideeën van bewoners van Nieuw-West en andere geïnteresseerden over de vernieuwing van het Osdorpplein en een nieuw theater voor de Meervaart. Voor dit onderzoek is een online enquête afgenomen met 10 vragen. Deze is gedeeld en geadverteerd via sociale media van stadsdeel Nieuw-West, de webpagina van de gemeente over ontwikkelingen van het Osdorpplein, een nieuwsbrief en informatiekrant en via stakeholders. In totaal hebben 2.497 respondenten de enquête ingevuld.

Op de vraag naar een cijfer op een schaal van 1 (zeer slecht) tot 10 (zeer goed) voor de voorkeurslocatie kwam een verdeeld beeld naar voren. Het gemiddelde cijfer was 5,0. Van het totaal aantal respondenten gaf 49,9% de voorkeurslocatie het cijfer 1 tot en met 5 en 50,1% het cijfer 6 tot en met 10 (*zie: cijfer*

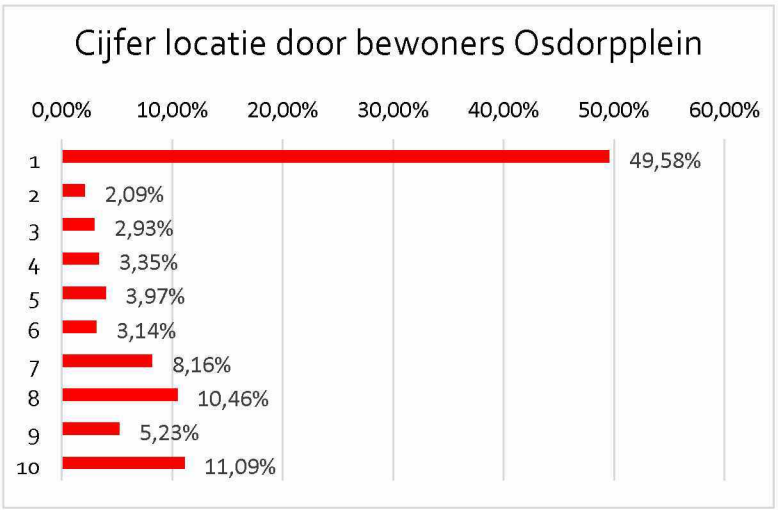

locatie, enquête vernieuwing Osdorpplein, 17 november 2020).

Degenen die de voorkeurslocatie een cijfer tussen de 6 en 10 gaven, hebben dit in de enquête nader onderbouwd. Als argumenten werden onder meer genoemd: mooi uitzicht vanaf gebouw, positieve uitstraling (allure, eye catcher, visitekaartje, vernieuwing), goede bereikbaarheid, mooie toevoeging, goed te combineren met groen.

Degenen die de voorkeurslocatie een cijfer tussen de 1 en 5 gaven, hebben dit in de enquête eveneens onderbouwd. Een groot deel (38,3) gaf een 1 en geeft hiermee te kennen principieel tegen bebouwing op de oevers van en in de Sloterplas te zijn, zeker in een omvang zoals voorzien voor de Nieuwe Meervaart. Als andere argumenten zijn onder meer genoemd: tast het (al weinige) groen niet aan, verstoor de rust niet en borg het weidse, unieke en voor Nieuw-West kenmerkende uitzicht.

De themabijeenkomsten worden met name bezocht door degenen bij wie de voorkeurslocatie niet goed valt. Zij herhalen met klem hun argumenten en vinden het lastig om over condities voor de Nieuwe Meervaart e.o. te spreken, ook wanneer deze ontleend worden aan andere locaties.

Uit de reacties via de Opp App komt een veelzijdiger gesprek naar voren. Maar wat zowel uit de themabijeenkomsten als de Opp App over blijft is het beeld dat er betere locaties voor de Nieuwe Meervaart zijn. Locaties die de kenmerken en kwaliteiten van Nieuw-West niet ontkrachten, maar juist versterken en die de kans bieden met nieuwbouw van grotere toegevoegde waarde te leveren.

c. Voortschrijdende inzichten

Het gesprek over de Nieuwe Meervaart gaat niet alleen over het gebouw en zijn locatie. Het gaat ook over grotere, maatschappelijke vragen van culturele spreiding, betekenis geven aan het Osdorpplein en Nieuw-West, inspelen op maatschappelijke veranderingen, exclusiviteit en inclusiviteit, culturele diversiteit, de eigenheid van Nieuw-West en de Sloterplas en meer zakelijke afwegingen als bedrijfsvoering van de Meervaart en het maatschappelijk rendement van publieke middelen. Omdat deze aspecten niet zonder meer vergelijkbaar zijn, is politiek-bestuurlijke afweging gewenst.

Onze indruk is dat de fase waarin het participatieproces nu bevindt – richting conclusies voor het ambitiedocument – het geven van een tussentijdse richting gewenst is. Voorstel is om de onwenselijkheid of onmogelijkheid van alternatieve locaties (i.c. huidige locatie en locaties buiten het Osdorpplein) aan te geven, maar tegelijkertijd ook aan te geven dat het participatieproces ook zicht biedt op een andere locatie dan de voorkeurslocatie.

Wat hierbij zou helpen, is duidelijkheid over:

- Huidige locatie van de Meervaart
  In het participatieproces worden voornamelijk drie argumenten gegeven waarom verbouwing of sloop-nieuwbouw op de huidige locatie geen optie is voor de Nieuwe Meervaart: de huidige locatie zou te klein zijn, een tijdelijk theater elders gedurende de (ver)bouw zou de bedrijfsvoering te veel schaden en de huidige locatie is al voorzien voor (of mogelijk zelfs al beschikbaar gesteld aan) een onder meer een hotel.
  Deze drie argumenten komen bij veel participanten onvoldoende overtuigend over, waardoor telkens weer de vraag op komt waarom het niet mogelijk is om de zuidoever een landschappelijke verbetering te geven en de Nieuwe Meervaart te bouwen op de huidige locatie. Gewenst is om meer overtuigende argumenten te horen, waarom de huidige locatie voor (ver)bouw geen optie is. Hiermee zou dit alternatief afvallen.
- Talentenhuis en andere locaties buiten het Osdorpplein

Dat de Nieuwe Meervaart een belangrijk onderdeel is voor de aantrekkingskracht, levendigheid, ontmoetingsfunctie en identiteit van het Osdorpplein wordt breed ondersteund. Echter, wanneer dit betekent dat de Nieuwe Meervaart op de voorkeurslocatie komt, is dit voor een deel van de participanten aanleiding om alternatieve locaties buiten het Osdorpplein te laten prevaleren. Diverse alternatieven worden genoemd, van dichtbij het Osdorpplein (Talentenhuis) tot ver weg (station Lelylaan, Plein '40-'45, Stadspark Osdorp, Tuinen van West, Sportpark Ookmeer).
Gewenst is om meer overtuigende argumenten te horen, waarom de Nieuwe Meervaart onderdeel van het (vergrote) Osdorpplein moet blijven. Hiermee zouden alternatieven dichtbij of verder weg van het Osdorpplein afvallen.

– Groen vs blauw
De essentie van het ruimtelijk ontwerp van de Sloterplas is de opbouw van twee stedelijke koppen aan de uiteinden met groene flanken langs de lange zijde en de suggestie van een schaalloos bergmeer. De historische vorm van de droogmakerij Sloterdijkermeerpolder is door Cornelis van Eesteren aangepast, onder andere door de twee stedelijke koppen niet tegenover elkaar te plaatsen, maar ten opzichte van elkaar te draaien. Daardoor ontstaat, in de lengterichting van de Sloterplas kijkend, een as-verdraaiing die de illusie van oneindigheid oproept. De bebouwing ligt daarbij in de tweede linie en is ondergeschikt aan het landschap. Deze ontwerpprincipes worden in het participatieproces niet alleen herkend en ervaren, maar ook innig omarmd. Wanneer hierover verder wordt doorgepraat, valt op dat het blauw misschien nog wel van hogere waarde ervaren wordt dan het groen. Dit maakt voor sommigen bebouwing op de oever, mits onderdeel van het landschap en niet of zo min mogelijk in het water, bespreekbaar.
Gewenst is om te vernemen of de nieuwbouw zich, aanzienlijk meer dan de voorkeurslocatie nu voorziet, kan beperken tot bebouwing op de oever.

– Hoek Lelylaan/Meer en Vaart
De zuidwesthoek van de Sloterplas is onderdeel van de hoofdgroenstructuur, maar de kwaliteit ervan – in termen van recreatief gebruik, gevoel van veiligheid en ecologie – is ondermaats. Alom wordt een substantiële verbetering betoogd. Sommigen zien deze alleen via verbeteringen in het landschap (groen, oevers, waterkwaliteit, biodiversiteit), anderen zien ook een combinatie met nieuwbouw ook als mogelijkheid. Degenen die de hoek Lelylaan/Meer en Vaart als mogelijkheid aanwijzen voor een integrale kwaliteitsverbetering, inclusief nieuwbouw, verbinden hier nadrukkelijke voorwaarden aan. Deze voorwaarden zijn hieronder nader geformuleerd. In essentie komen deze op het volgende neer:
  - Versterken Rondje Sloterplas tot grootstedelijke wandelroute aan de zuidzijde: de huidige brede wandelpromenade langs de zuidoever en de wandelpromenade die nu langs de letters van IAMSTERDAM loopt tot een continue wandelpromenade maken door deze door te trekken in de hoek Lelylaan/Meer en Vaart. Dit deel van het Rondje Sloterplas profileren tot grootstedelijke wandelroute.
  - Borgen functies hoofdgroenstructuur: voorzieningen in het landschap en met nieuwbouw (onder, langs, tegen gevels, boven) creëren die een verbetering bieden aan de groene recreatie, het leefklimaat, de waterhuishouding, hittedemping, luchtkwaliteit, biodiversiteit en voedselproductie.
  - Stedelijk sleutelmoment: de nieuwbouw markeert en activeert de entree tot hét centrum van Nieuw-West, daar waar stadslaan Lelylaan, ov-hub Osdorpplein, Osdorpplein, Sloterplas en – in de toekomst – de halte van de Oostwestlijn elkaar treffen.
  - Een uitgesproken ingetogen gebouw dat de grootstedelijke ambities van de Meervaart, de kenmerken van Nieuw-West en de inclusiviteit/laagdrempeligheid verenigt.

4. Ambities

In de afgelopen jaren zijn diverse onderzoeken, adviezen en (concept-)plannen verschenen waaraan ambities voor de Nieuwe Meervaart e.o. kunnen worden ontleend. Uit deze bronnen[1], in combinatie met de uitkomsten van het participatieproces, kunnen voor het ontwerp van de nieuwbouw van en de openbare ruimte rondom de Nieuwe Meervaart e.o. de volgende ambities meegegeven worden:

A. Ontwerphouding
   De aanleg van de Sloterplas en de hiermee zorgvuldige landschappelijke inpassing van een bestaande polder is een visionaire en radicale ontwerpbeslissing en waardering voor het belang van een collectieve recreatieve voorziening geweest. Het Rondje Sloterplas kan als een tweede visionaire en radicale ontwerpbeslissing gezien worden. Met de Nieuwe Meervaart en landschappelijk-recreatieve inpassing ervan dient de derde visionaire en radicale ontwerpbeslissing zich aan, die zich zowel moet verhouden tot de traditie en ambitie van weleer als een stadsdeel dat zich blijft vernieuwen.

B. Integrale kwaliteitsverbetering
   Het gebouw voor de Nieuwe Meervaart kan niet als een alleenstaand incident landen aan de zuidoever van de Sloterplas, maar moet bezien worden vanuit en een integrale kwaliteitsverbetering leveren aan de specifieke functie van de zuidoever, aan de beleving en het recreatieve gebruik van de Sloterplas, aan de profilering en (ov)bereikbaarheid van het Osdorpplein.

C. Vanuit de kwaliteiten en opgaven van Nieuw-West
   ....

D. Vanuit de kwaliteiten en opgaven van de Sloterplas
   De essentie van het ruimtelijk ontwerp van de Sloterplas is de opbouw van twee stedelijke koppen aan de uiteinden met groene flanken langs de lange zijde (met een aaneenschakeliing van open ruimtes, een afwisseling van beplanting met open speelweides, reliëf en gebogen maar strakke lijnvorming in beplanting en oevers) en de suggestie van een schaalloos bergmeer. De historische vorm van de droogmakerij Sloterdijkermeerpolder is door Cornelis van Eesteren aangepast, onder andere door de twee stedelijke koppen niet tegenover elkaar te plaatsen, maar ten opzichte van elkaar te draaien. Daardoor ontstaat, in de lengterichting van de Sloterplas kijkend, een as-verdraaiing die de illusie van oneindigheid oproept. De bebouwing, zoals de Nieuwe Meervaart, ligt daarbij in de tweede linie en is ondergeschikt aan het landschap of weet het landschap te verrijken.

E. Continue doorgaande route/stedelijke boulevard
   ....

F. Vanuit de kwaliteiten en de opgaven van het Osdorpplein
   ....

---

[1] Geraadpleegde bronnen:
- Uitwerkingsplan Zuidwestoever Sloterplas (gemeente Amsterdam, mei 2013)
- Uitwerkingsplan Uitbreiding Meervaartcomplex (gemeente Amsterdam, juni 2013)
- Locatievergelijking Nieuwbouw De Meervaart CNW – concept (gemeente Amsterdam, februari 2017)
- Haalbaarheidsstudie Theater de Meervaart (UNStudio, mei 2018)
- De Nieuwe Meervaart, advies 2019-2 (Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, januari 2019)
- De Nieuwe Meervaart, advies 2019-27 (Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, december 2019)
- Locatieonderzoek De Nieuwe Meervaart – concept (Urhahn en Mecanoo, december 2019)
- Haalbaarheid exploitatie Nieuwe Meervaart (Blueyard, april 2020)
- Ruimtelijke studie visie Nieuwe Meervaart (gemeente Amsterdam, april 2020)
- De Nieuwe Meervaart, advies 2020-11 (Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, juli 2020)

G. Vanuit de kwaliteiten en opgaven van de zuidoever
.... (waaronder plek van centrale/collectieve ontmoeting)

H. Afwaarderen en oversteekbaarheid Meer en Vaart
In het oorspronkelijke ontwerp was de Meer en Vaart voorzien als snelweg tussen Calandlaan en Ookmeerweg, waarbij het nooit bedoeld was om Osdorpplein en Sloterplas met elkaar te verbinden. Wat hiervan resteert, is een optelsom van verkeersmodaliteiten die elkaar in de weg zitten: trams, westtangent, auto, fiets en voetgangers. In het Mobiliteitsplan Nieuw-West wordt een afwaardering voorgesteld: nog maar eenrichtingsverkeer (van Lelylaan naar Landtong), meer verblijfsruimte en maximaal 50 km/uur. Mogelijk kan terug gegrepen worden op het oorspronkelijke ontwerp voor Meer en Vaart met vijf bomenrijen en bossages. De oversteekbaarheid tussen Osdorpplein en zuidoever, met bijzondere aandacht voor de Nieuwe Meervaart, dient verbeterd te worden.

I. Dynamisch podium
De Nieuwe Meervaart groeit mee met Nieuw-West en Amsterdam. Hiervoor biedt het een dynamisch podium dat zich leent voor veelsoortige producties, activiteiten en evenementen. Binnen Amsterdam voegt de Meervaart hier een unieke optie aan toe, namelijk een buiten- of festivallocatie met flexibele zalen.

Dit vraagt om een veelzijdig gebouw in toegankelijkheid en sfeer en om slimme oplossingen voor logistiek, zowel in de publieke ruimtes als backstage. Tezamen activeert het de omgeving, markeert het Nieuw-West en het Osdorpplein.

J. Alzijdig gebouw
Een theater is, vanuit de eisen van gebruik, een gesloten doos waar – los van invloeden van buiten – voor de duur van de voorstelling onder ideale condities van licht en geluid een illusie kan worden gewekt. Dit verhoudt zich moeizaam met een alzijdig gebouw waar de gevels geacht worden een relatie aan te gaan met de omgeving. Een oplossing hiervoor dient gevonden te worden, bijvoorbeeld door middel van aanvullend programma, foyers, makersruimtes en horeca, maar het blijft een ontwerpvraag om ervoor te zorgen dat niet aan één van de zijden een achterkant of dienstgevel ontstaat voor laden en lossen, back of house, toegang hulpdiensten en traforuimtes.

K. Architectuur
- Open gevel ...
- Uitwerking/uitstraling ...
- Levendige plint ...
- Massa ...

L. Optimaal ov-bereikbaar
De Nieuwe Meervaart zal optimaal bereikbaar zijn vanuit de ov-hub die ingezet wordt vanuit het Mobiliteitsplan Nieuw-West. Tevens houdt het rekening met een mogelijk toekomstige halte van de Oostwestlijn.

M. Parkeren

5. Afweging